

REFERENCES

1. Derkach T. L., Saprykina M. S. Tvoie maibutnie u sferi informatsiinykh ekhnolohii. [Your future in the field of information technology]. Kyiv: Yuston, 2018. 40 s.
2. Koval K. O. Rozvytok "soft skills" – u studentiv-odyn z vazhlyvykh chynnykiv pratsevlashtuvannia [Development of "soft skills" in students is one of the important factors of employment]. Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu. 2015. № 2. S. 162–167.
3. Lebed H. M. Geneza zmistu fakhovoi pidhotovky maibutnikh prohramistiv u politekhnichnykh navchalnykh zakladakh Ukrainy (kinets XX – pochatokXXI) [Genesis of the content of professional training of future programmers in polytechnic educational institutions of Ukraine (late XX – early XXI century)]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.01. Kherson; Ternopil, 2018. 271 s.
4. Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini: monohrafiia [National report on the state and prospects of education development in Ukraine: monograph] / pid zah. red. V. H. Kremenia. Kyiv: KONVI PRINT, 2021. 384 s.
5. Roshcheniuk A. M. Pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv z informatsiinykh tekhnolohii do tvorchoi samorealizatsii v adaptatsiinyi period [Preparation of future information technology specialists for creative self-realization in the adaptation period]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Rivne, 2019. 22 s.
6. Skorniakova O. V. Teoretychni osnovy formuvannia konkurentospromozhnosti maibutnikh fakhivtsiv z informatsiinykh tekhnolohii [Theoretical bases of formation of competitiveness of future specialists in information technology]. Naukovi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia: "Pedahohika. Sotsialna robota". 2016. Vyp. 1 (38). S. 253–257.
7. Top 10 Soft Skills, Yaki neobkhidno prokachaty IT-spetsialistu. Eastern Peak. URL: <https://careers.easternpeak.com/blog/top-soft-skills-for-programmers/>
8. Iakosti ta znannia, yakymy povynen volodity suchasn
9. yi prohramist. ArmedSoft [Qualities and knowledge that a modern programmer should have. ArmedSoft]. URL: <https://armedsoft.com/ua/blog/yakosti-ta-znannya-yakymy-povynen-volodity-suchasnyy-programist>
10. About Digital Skills Global. Digital Skills Global. URL: <https://digitalskillsglobal.com/about>
11. Council Resolution on a strategic framework for European cooperation in education and training towards the European Education Area and beyond (2021-2030). Official Journal of the European Union. 2021. C 66/01. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021G0226\(01\)&rid=5](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021G0226(01)&rid=5)
12. Digital Education Action Plan (2021–2027). Resetting education and training for the digital age. The European Commission. URL: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_en
13. European Commission. The Digital Competence Framework 2.0. The European Commission's science and knowledge service. URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>
14. European Commission. 2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade. Brussels, 9.3.2021. URL: <https://eufordigital.eu/wp-content/uploads/2021/03/2030-Digital-Compass-the-European-way-for-the-Digital-Decade.pdf>
15. Mtsweni E. S. Hörne T., van der Poll J. A. Soft Skills for Software Project Team Members. International Journal of Computer Theory and Engineering. 2016. № 8 (2). P. 150–155.
16. Software Engineering Competency Model. Version 1.0 WECOM A Project of the Institute of Electrical and Electronics Engineers Computer Society. Piscataway: IEEE, 2014. 168 p. URL: <http://www.dahlan.id/files/ebooks/SWECOM.pdf>
17. Stevenson D. H., Starkweather J. A. PM critical competency index: IT execs prefer soft skills. International Journal of Project Management. 2010. Vol. 28. P. 663–671.
18. Sull D., Turconi S., Sull Ch. Wheni It Comes to Culture, Does Your Company Walk the Talk? Management review. July 21, 2020. URL: <https://sloanreview.mit.edu/article/when-it-comes-to-culture-does-your-company-walk-the-talk/?fbclid=IwAR2hM0SJMFdWJS2DSgMSgTZMMKUIx4r1wDVtMmIsISZ7cTyEJYn6IECs3g>

УДК 378.14

DOI 10.25128/2415-3605.23.1.26

ЄВГЕНІЙ КИРПЕНКО

<https://orcid.org/0000-0002-2167-6136>

wkirpa69@gmail.com

ад'юнкт

Національний університет оборони України
проспект Повітрофлотський 28, Київ

<https://orcid.org/0000-0002-8956-3170>
yagupow1957@gmail.com

доктор педагогічних наук, професор
Національний університет оборони України
проспект Повітрофлотський 28, Київ

СЕРГІЙ ЖЕМБРОВСЬКИЙ

<https://orcid.org/0000-0003-4903-9398>
zhembr@ukr.net

кандидат педагогічних наук, доцент
Національний університет оборони України
проспект Повітрофлотський 28, Київ

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ДІАГНОСТУВАННЯ СФОРМОВАНOSTІ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ – ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Розглянута проблема розроблення критеріїв і показників діагностування сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки в Збройних силах України (ЗСУ). Здійснено аналіз наукових праць та узагальнення інформації щодо діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів, зокрема фахівців фізичної підготовки і спорту. Визначено і обґрунтовано зміст понять «критерії» і «показники». Доведено важливість формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки, яка безпосередньо впливає на результативність їх військово-професійної і найголовніше – фахової діяльності як в повсякденних, так і в бойових умовах. З урахуванням специфіки проведення діагностувального дослідження сформованості методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки, а також з урахуванням специфіки виконання ними професійних і фахових завдань, виокремлено такі критерії діагностування сформованості методичної компетентності: ціннісно-мотиваційний, інтелектуальний, професійно-методичний, психологічний і суб'єктивний. Для кожного критерію підібрано відповідні показники, які теоретично визначені як найбільш відповідні для діагностування сформованості конкретного компонента методичної компетентності. Доведено, що розроблені критерії та показники діагностування її сформованості дають змогу достатньо повно з'ясувати її сформованість, а також конкретизувати стрижневі педагогічні умови для цілеспрямованого формування в процесі професійно-педагогічної підготовки у вищому військовому навчальному закладі (ВВНЗ). Проведено аналіз та охарактеризовано чотири рівні сформованості їх методичної компетентності.

Ключові слова: методична компетентність, критерії, показник, рівні, сформованість, діагностування.

YEVENII KYRPENKO

PhD Candidate
National Defense University of Ukraine
28 Povitroflotskyi avenue, Kyiv

VASYL YAGUPOV

Doctor of Pedagogical Science, Professor
National Defense University of Ukraine
28 Povitroflotskyi avenue, Kyiv

SERHII ZHEMBROVSKYI

Candidate of Pedagogical Science, Associate Professor
National Defense University of Ukraine
28 Povitroflotskyi Avenue, Kyiv

**CRITERIA AND INDICATORS FOR DIAGNOSING THE FORMATION OF
METHODOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE OFFICERS - SPECIALISTS IN
PHYSICAL TRAINING OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE**

The article examines the problem of developing criteria and indicators for diagnosing the formation of methodical competence in future officers - specialists in physical training and sports in the Armed Forces of Ukraine. An analysis of scientific works and a summary of information on the diagnosis of the formation of methodological competence in future officers, in particular specialists in physical training and sports, have been carried out. The content of the concepts of criteria and indicators has been determined and justified. The appropriate criteria and indicators necessary for diagnosing the formation of methodical competence have been selected, taking into account their military-professional, professional, and methodological functions as a military teacher, as well as the research tasks set in the scientific study. The importance of forming the methodical competence of future officers, specialists in physical training and sports has been proven, which directly affects the effectiveness of their military-professional and, most importantly, professional activities in both everyday and combat conditions.

The purpose of the article is to define and substantiate the system of criteria for diagnosing the formation of methodological competence in future officers - specialists in physical training and sports in the Armed Forces of Ukraine and to determine their indicators. Taking into account the specifics of conducting diagnostic research on the formation of methodical competence in future officers, specialists in physical training and sports, as well as the specifics of their professional and professional tasks, the following criteria for diagnosing the formation of methodical competence have been identified: value-motivational, cognitive, methodical, individual-psychological, and subjective. For each criterion, appropriate indicators have been selected, which are theoretically determined as the most appropriate for diagnosing the formation of a specific component of methodological competence. Using these indicators, the current state of its formation can be determined.

The levels of formation of methodical competence in future officers - specialists in physical training and sports have been determined for each criterion. It has been proven that the developed criteria and indicators for diagnosing the formation of methodical competence provide an opportunity to evaluate the effectiveness of the process of its formation and to develop appropriate measures for its improvement.

Keywords: *methodical competence, criteria, indicator, levels, formation, diagnosis.*

9 років війни рашистської Росії проти України назавжди змінили хід майбутньої історії нашої держави як повноцінного суб'єкта міжнародного права і відносин, так і багатьох країн у світі. За цей період стало зрозуміло, що з такими сусідами на східних і північних кордонах важливо, щоб ЗСУ та інші військові формування перебували завжди в бойовій готовності до захисту нашої Батьківщини. Для цього необхідно, щоб як рядовий, так і генерал максимально актуалізували весь свій потенціал, у тому числі фізичні здатності до ведення бойових дій. Задля забезпечення перемоги, як вказує практика, важливим є індивідуальна та командна підготовленість військовослужбовців як військових професіоналів, а також бойова навченість та готовність командного складу підрозділів, важливу складову яких становить фізична підготовленість і готовність як окремих військовослужбовців як військових професіоналів, так і військових підрозділів і частин.

Фахівці фізичної підготовки у ЗСУ безпосередньо відповідають за фізичну підготовленість військовослужбовців. Із річного досвіду повномасштабного вторгнення росії в нашу країну можна зробити висновок про важливість фізичної підготовленості та готовності військовослужбовців всіх категорій і на всіх посадах до бойової діяльності. А фахівці фізичної підготовки військовослужбовців у ЗСУ виконують не лише посадові функції щодо фізичної підготовки особового складу, а й водночас є командирами військових підрозділів і безпосередньо беруть участь у бойових діях. Таким чином, виникає потреба в висококваліфікованих офіцерах – фахівцях фізичної підготовки особового складу, які будуть підковані як професійно, так і, як у нашому випадку, методично. Це актуалізує потребу в необхідності обґрунтування критеріїв і показників діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту у ЗСУ в процесі їх професійно-педагогічної підготовки в ВВНЗ.

Аналіз та узагальнення результатів наукових досліджень і публікацій дав нам зрозуміти, що цій проблемі присвячена чимала кількість наукових напрацювань. Особливої уваги заслуговують:

1) наукові напрацювання діагностування сформованості та розвиненості різних видів компетентності офіцерів ЗСУ; зокрема, це наукові статті В. В. Ягупова, О. В. Яцини,

О. Л. Тракалюка (критерії та показники діагностування організаційно-управлінської компетентності посадових осіб кадрових органів [14], професійної підготовленості офіцерів оперативно-тактичної ланки управління [13]), Н. Б. Вербина (критерії та показники діагностування професійно-прикладної фізичної підготовленості майбутніх магістрів військового управління) [3];

2) наукові напрацювання діагностування сформованості та розвиненості майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗСУ: І. О. Беліков (критерії та показники діагностування сформованості організаційної компетентності) [1], В. В. Поливанюк (критерії та показники оцінювання сформованості професійної компетентності) [8], Р. Г. Шостак (діагностування сформованості управлінської компетентності майбутніх начальників фізичної підготовки і спорту військової частини) [11], Д. В. Погребняк, В. В. Ягупов та Є. В. Малахов розробили систему критеріїв оцінювання розвиненості фахової компетентності у начальників фізичної підготовки і спорту військових частин) [7], Д. О. Коновалов вказав на (критерії і показники діагностування сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів сухопутних військ до професійної діяльності) [4];

3) статті Л. В. Олійника, щодо методичної компетентності майбутніх офіцерів військ зв'язку [5] та В. С. Остапенка про методику розвитку методичної компетентності викладачів військово-спеціальних дисциплін у системі післядипломної освіти [6].

Це свідчить про достатній аналіз та опрацювання питання критеріїв та показників різних видів компетентностей фахівців фізичної підготовки у ЗСУ, а з іншого боку – про недостатнє висвітлення та вивчення питання саме методичної компетентності як визначених фахівців, так і майбутніх офіцерів.

Аналіз та узагальнення результатів досліджень науковців свідчить про відсутність джерел стосовно діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки, а також відповідних критеріїв і показників.

Мета статті полягає у визначенні та обґрунтуванні критеріїв діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки у ЗС та визначенні їхніх показників.

Військово-професійна діяльність сучасного офіцера, незалежно від його посади, звання або виду діяльності, передбачає всебічну військово-професійну розвиненість, у тому числі методичну. Він має бути не лише кваліфікованим, вузькопрофільним військовим фахівцем, а також військовим професіоналом, грамотним військовим педагогом і справжнім лідером у військовому підрозділі (частині), готовим виконувати складні завдання як в повсякденній діяльності, так і під час ведення бойових дій. Для чіткого та ефективного вирішення всіх навчально-бойових і бойових завдань у нього має бути мінімум сформована методична компетентність, у тому числі у сфері фізичної підготовки військовослужбовців. Особливу відповідальність за методично правильне фізичне виховання військовослужбовців у військовій частині та методичну підготовленість до нього несуть офіцери – фахівці з фізичної підготовки у ЗС.

У зв'язку з цим можна наголошувати, що офіцер – начальник фізичної підготовки та спорту у ЗСУ має бути методично готовим вирішувати покладену на нього методичну функцію, тобто у нього має бути сформована методична компетентність. А для якісного діагностування її сформованості у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ необхідно розробити відповідні критерії та показники діагностування сформованості в них методичної компетентності як професійно важливого утворення.

Вважаємо, що критерій – це мірило, за допомогою якого можна визначити ступінь кількісної чи якісної міри певного педагогічного явища та процесу, а в нашому дослідженні – сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки у ЗСУ відповідно до певної шкали або заданих вимог.

У сучасній психолого-педагогічній літературі поняття «критерій» тісно пов'язане з іншим поняттям – «показник». Відповідно кожен критерій складається із сукупності показників, які об'єднують та уточнюють змістовне наповнення кожного критерію. З огляду на це можемо вважати, що обрані критерії та показники мають відповідати таким методологічним вимогам:

- об'єктивності, тобто включати суттєві ознаки досліджуваного явища, а саме: методичну компетентність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки, і відображати динаміку її сформованості в процесі проведення педагогічного дослідження згідно з вимогами компетентнісного методологічного підходу до їх методичної підготовки у ВВНЗ;

- контекстності: вони мають безпосередньо охоплювати системно та конкретно методичну компетентність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки та відображати зміст кожного компонента згідно зі вимогами контекстного та суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів до їх методичної підготовки в ВВНЗ і методичної діяльності у військах;
- ефективності: мають максимально достовірно розкрити чинники, які впливають на параметри оцінювання компонентів методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки згідно зі вимогами системно-діяльнісного методологічного підходу до їх методичної підготовки в ВВНЗ;
- достовірності та функціональної спрямованості: забезпечувати необхідною кількістю статистичної інформації, необхідної для підтвердження точності отриманих дослідницьких та експериментальних результатів у процесі військово-педагогічного дослідження;
- достатності: мають максимально повно охопити зміст компонентів методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки згідно з вимогами системного методологічного підходу до їх методичної підготовки у ВВНЗ.

Науковці дають різні визначення критеріям і показникам діагностування сформованості компетентності. Так, наприклад, Н. Ю. Самойленко визначає чотири критерії оцінювання методичної компетентності майстрів виробничого навчання ПТНЗ: мотиваційний (мотиви, запити, вимоги); інтелектуальний (володіння знаннями необхідними для виконання професійної діяльності); діяльнісний (уміння й досвід вирішення завдань професійної діяльності); технологічний (технологічні навички і вміння); рефлексивний (професійна самооцінка, саморефлексія) [10, с. 165].

Цьому переліку критеріїв оцінювання не вистачає врахування когнітивного аспекту та індивідуально-психічних якостей, необхідних для відповідного фаху, які визначають здатність педагога якісно виконувати конкретну професійну діяльність, що містить методичний аспект.

Л. В. Олійник обґрунтовує структуру методичної компетентності майбутніх офіцерів військ зв'язку як організацію та проведення навчально-виховного процесу підпорядкованого особового складу та її побудову в єдності чотирьох критеріїв: когнітивного, операційно-дійового, особистісного та інтегративного. У цьому твердженні не вистачає стрижньової складової будь-якої компетентності, а саме ціннісно-мотиваційного компонента. Також, на нашу думку, відсутній суб'єктний та індивідуально-психічний компоненти, а поняття «особистісний» і «суб'єктний» не тотожні та не є синонімами, оскільки нас цікавить не соціальна суб'єктність офіцера, а військово-професійна [5, с. 68].

В. С. Остапенко визначає такі основні критерії діагностування розвиненості методичної компетентності викладачів військово-спеціальних дисциплін: ціннісно-мотиваційний, емоційно-вольовий, когнітивний, праксеологічний і суб'єктний. Такий підхід вважаємо досить обґрунтованим і слушним, оскільки ці критерії максимально об'єктивно та достатньо повно охоплюють предмет діагностування – методичну компетентність офіцерів як викладачів, а наша вибірка безпосередньо реалізує педагогічну, у тому числі методичну функцію офіцера-педагога-організатора фізичного виховання військовослужбовців [6, с. 116].

Для визначення стану сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки необхідно провести констатувальний експеримент, основне завдання якого – виявити та зрозуміти сучасний стан її сформованості, а також перспективи подальшого вдосконалення її формування у ВВНЗ. Одне із головних завдань ВВНЗ є забезпечення ЗСУ методично підготовленими майбутніми офіцерами, в нашому випадку – фахівцями з фізичної підготовки і спорту. Більшість майбутніх офіцерів недостатньо відповідають, на жаль, вимогам методичної готовності до реалізації посадових обов'язків, а це означає, що потрібне так зване «мірило», яке допоможе зрозуміти стан їх методичної підготовленості чи компетентності. Відповідно для визначення критеріїв і показників важливо враховувати компоненти їх методичної компетентності як фахівців із фізичної підготовки в ЗСУ: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, професійно-методичний, індивідуально-психічний і суб'єктний.

Проведений аналіз наукової літератури та досліджень українських науковців з педагогіки, військових наук і фізичного виховання, урахування структури та змісту методичної діяльності майбутніх офіцерів – фахівців із підготовки, а також досвід та спостереження провідних фахівців із фізичної культури і спорту в ЗСУ дає нам можливість сформулювати такі

критерії діагностування сформованості їх методичної компетентності: аксіологічно-мотиваційний, інтелектуальний, професійно-діяльнісний, психологічний і рефлексивний.

Аксіологічно-мотиваційний критерій є стрижневим для визначення сформованості методичної компетентності будь-якого фахівця, а також вирішальним для формування офіцера як суб'єкта військово-професійної діяльності, у тому числі безпосередньо фахівця фізичної підготовки. Він визначає основні цілі та цінності, які ставить перед собою майбутній офіцер – фахівець із фізичної підготовки, також вказує на наявність у нього мотивації до методичної діяльності, його інтереси, зацікавленість і відданість військово-професійній діяльності та методичній роботі. Показниками цього критерію є фахові цінності та фахові мотиви методичної діяльності.

Фахові цінності – це його позитивне ставлення до методичної діяльності як майбутнього офіцера – фахівця з фізичної підготовки у ЗСУ до формування професійно-методичних знань, умінь та навичок і застосування їх на практиці, здатність засвоєння досвіду методичної роботи, володіння сучасними методами методичної діяльності, а також його спонукальні потреби до свого фаху (бажання до досягнення цілей методичної діяльності, виконання методичних завдань, самореалізації та самоствердження у методичній діяльності).

Фахові мотиви – це сукупність методичних мотивів, потреб і стимулів майбутнього офіцера – фахівця з фізичної підготовки у ЗСУ як суб'єкта методичної діяльності. Цей показник дає можливість з'ясувати його вмотивованість до розвитку методичної компетентності і набуття нових знань в загальновійськовій та методичній сфері, а також у сфері фізичної культури і спорту. Це також їх адекватне усвідомлення ролі й сутності методичної діяльності у сфері фізичної культури і спорту, потреби в удосконаленні своїх методичних здатностей, які допоможуть у фізичній підготовці військовослужбовців підрозділу (частини) до бойової діяльності.

Інтелектуальний критерій дає можливість проводити діагностування у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки сформованість теоретичних і практичних методичних знань, на яких базується його професійно-методична діяльність як військового (офіцера, командира, лідера), начальника фізичної підготовки і спорту у частині, а також як педагога (вихователя, методиста фізичної підготовки особового складу).

Показниками цього критерію є:

- методичні знання щодо організації та реалізації методичних заходів із фізичної підготовки військовослужбовців у військовому підрозділі, застосування ними сучасних методів і прийомів для покращення фізичної підготовленості особового складу;
- професійно-методичні знання майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки ефективно вирішувати загальновійськові завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась;
- знання методів фізичного виховання військовослужбовців частини (підрозділу), сучасних технологій, засобів і прийомів для підвищення їх фізичної підготовленості.

Професійно-діяльнісний критерій охоплює методичні навички, уміння й здатності військово-професійного, методичного та педагогічного спрямування, які спираються на досвід військової служби, у сфері фізичної культури і спорту, а також уміння й навички до практичного застосування нових, сучасних методик управління та організації процесу фізичної підготовки і спорту військовослужбовців у військових частинах. Цей критерій дає перспективу визначити практичну здатність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки до використання методичних знань, умінь та навичок під час вирішення ними різних методичних завдань військово-професійного та фахового спрямування.

Показниками цього критерію є:

- методичні вміння та навички щодо організації та реалізації методичних заходів з фізичної підготовки військовослужбовців у військовому підрозділі, застосування ними сучасних методів і прийомів для покращення фізичної підготовленості особового складу;
- професійно-методичні вміння та навички майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки ефективно вирішувати загальновійськові завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась;

- здатність володіти методами фізичного виховання військовослужбовців частини (підрозділу), використовувати сучасні технології, засоби та прийоми для підвищення їх фізичної підготовленості.

Психологічний критерій дає можливість з'ясувати сформованість професійно важливих методичних якостей майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки як суб'єктів методичної діяльності, що забезпечують ефективну реалізацію їх методичної функції як майбутніх начальників фізичної підготовки і спорту у військових частинах. Ці якості забезпечують їх достатньо придатними до сучасних вимог методичної діяльності, допомагають реалізовувати методичну компетенцію. Цей критерій містить такі показники: організованість, комунікативність, стресостійкість.

Рефлексивний критерій дає можливість, на нашу думку, з'ясувати усвідомлення та сприйняття себе майбутніми офіцерами як суб'єктів методичної діяльності у сфері фізичного виховання військовослужбовців у військових частинах. Це також здатність розуміти всю відповідальність за свої вчинки, власну методичну діяльність, що відбувається у суб'єкт-суб'єктній взаємодії з іншими суб'єктами військового управління, та передбачає рефлексію та саморефлексію у процесі методичної діяльності як методиста, готового до вирішення складних методичних завдань та розв'язання нестандартних методичних проблем. Показниками цього критерію є відповідальність, адекватне самооцінювання (рефлексія) та розуміння своєї суб'єктності як офіцера – фахівця із фізичної підготовки та суб'єкта методичної діяльності.

Таким чином, ми розглянули та визначили критерії діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки, а також відповідні їх показники.

Наступним кроком для визначення сформованості їх методичної компетентності є визначення відповідних рівнів її сформованості. Рівень – це «ступінь якості», «величина» досягнуті в чому небудь, в нашому випадку – це ступінь сформованості знань, умінь та навичок, індивідуально-психічної здатності та готовності, а також сформованість професійно важливих методичних якостей. Аналіз науково-педагогічної літератури вказав, що більшість науковців виокремлює 4 рівні сформованості методичної компетентності педагогів. За значенням вони особливо не відрізняються, а ось за назвою ми визначили ті, які найкраще опишуть наше педагогічне явище, а саме: низький, середній, достатній і високий (табл. 1).

Низький рівень можна вважати недостатнім рівнем сформованості, оскільки він не забезпечує виконання методичної діяльності відповідно до своїх функцій як офіцера – фахівця із фізичної підготовки та суб'єкта методичної діяльності. Характеризується він слабкими знаннями загальновійськових дисциплін, спеціальних дисциплін з фізичної культури і спорту, а також незначним розумінням своєї методичної діяльності як суб'єкта методичної діяльності у сфері фізичної культури і спорту військовослужбовців. Також дає розуміння про відсутність мотивації, не усвідомлення цінностей та важливості правильно прийнятих методичних рішень у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки. Низький рівень сформованості вказує на слабку розвиненість індивідуально-психічних методичних якостей, а ще майже повну відсутність бажання вдосконалювати як загальновійськову підготовку, так і фізичну підготовку особового складу підрозділу (частини).

Середній рівень є задовільним для виконання методичних функцій, але він вказує на необхідність постійного контролю з боку керівного складу за його методичною діяльністю. Він визначається опосередкованими методичними знаннями у сфері загальновійськових дисциплін та фізичної культури і спорту, а також слабкими практичними знаннями сучасних методів, прийомів, засобів і технологій як бойової, так і фізичної підготовки особового складу підрозділу (частини). Він демонструє певну їх зацікавленість методичною діяльністю, але водночас їх ставлення до розширення знань недостатнє для постійного саморозвитку. Крім цього, середній рівень характеризує задовільну вмотивованість фахівців до проведення методичної діяльності і розуміння важливості цих заходів.

Достатній рівень вказує на достатню сформовану методичну компетентність у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки, а отже, на достатні їх методичні знання та навички й уміння відповідно до методичної діяльності. Характеризується достатньою самостійністю та відповідальністю у прийнятті необхідних методичних рішень. Окрім цього, цей рівень визначає їх позитивне ставлення до методичного самовдосконалення, оволодіння сучасними методиками проведення заходів фізичної підготовки особового складу підрозділів і частин. Вмотивованість

ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА

і розуміння цінності проведення методичної роботи з особовим складом визначається достатнім рівнем, який показує на їх бажання самореалізуватись у військово-професійному та фаховому середовищах.

Таблиця 1

Рівні сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки та їх характеристика

Критерії	Рівні	Характеристика рівнів
1	2	3
аксіологічно-мотиваційний	низький	Відсутність мотивації до методичної діяльності, а також не усвідомлення цінностей методичної культури та важливості методично обгрунтованого прийнятих рішень як суб'єкта фізичної підготовки військовослужбовців;
	середній	слабка вмотивованість до методичної діяльності, недостатнє усвідомлення цінностей методичної діяльності у сфері фізичної підготовки військовослужбовців;
	достатній	достатня вмотивованість як офіцера та суб'єкта фізичної культури і спорту до методичної діяльності у військовому частині та розуміння її цінностей;
	високий	стійка вмотивованість та цілковите сприйняття цінностей методичної культури та методичної діяльності як суб'єкта фізичного виховання військовослужбовців;
інтелектуальний	низький	слабкі методичні знання загальновійськових дисциплін, спеціальних дисциплін із фізичної культури і спорту, а також слабе розуміння методичної діяльності для становлення суб'єктом фізичного виховання військовослужбовців;
	середній	опосередковані методичні знання загальновійськових дисциплін, знання у сфері фізичної культури і спорту в ЗС України, а також слабкі знання сучасних методів, прийомів, засобів та технологій як бойової, так і фізичної підготовки особового складу підрозділу (частини);
	достатній	достатні знання, навички й уміння методичної діяльності відповідно до посадових функцій як суб'єкта фізичного виховання військовослужбовців у військовій частині;
	високий	високий ступінь методичної підготовленості з загальновійськових дисциплін, дисциплін у сфері фізичної культури і спорту військовослужбовців, а також знання сучасних методик проведення військово-педагогічної та методичної діяльності з проблем фізичного виховання військовослужбовців;
професійно-діяльнісний	низький	низький рівень сформованості методичних навичок, умінь й здатностей у сфері фізичної культури і спорту військовослужбовців, а також відсутність методичних умінь й навичок до практичного застосування сучасних методик управління та організації процесу фізичної підготовки і спорту військовослужбовців у військових частинах (підрозділах);
	середній	опосередковано сформовані методичні навички, уміння й здатності до використання знань під час вирішення ними різних методичних завдань, реалізації своїй методичної компетенції, а також неможливість їх реалізації у сучасних реаліях;
	достатній	достатній рівень сформованості методичних навичок й умінь відповідно до своєї методичної компетенції як суб'єкта фізичного виховання військовослужбовців; готовність реалізовувати методичні заходи як загальновійськового спрямування, так і у сфері фізичної культури і спорту; достатній рівень сформованості методичних умінь та навичок щодо організації та реалізації заходів фізичної підготовки військовослужбовців у підрозділі (частини);
	високий	високий рівень сформованості професійно-методичних вмінь і навичок, які сприяють ефективно вирішувати методичні завдання як суб'єкта фізичного виховання військовослужбовців; високий рівень методичних вмінь і навичок щодо організації та реалізації заходів фізичної підготовки у підрозділі, застосування ними сучасних методів, прийомів і засобів для покращення фізичної підготовленості особового складу; використання сучасних технологій, засобів і прийомів для підвищення фізичної підготовленості військовослужбовців частини;
психологічний	низький	низький рівень вказує не слабку сформованість професійно важливих методичних якостей як суб'єкта фізичного виховання військовослужбовців;
	середній	середній рівень сформованість професійно важливих методичних якостей як суб'єкта фізичного виховання військовослужбовців, що вказує на задовільну готовність до реалізації ним методичної функції;
	достатній	достатній рівень сформованість професійно важливих методичних якостей як суб'єкта фізичного виховання військовослужбовців, який відповідає сучасним вимогам до його методичної діяльності;

ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА

	високий	забезпечує ефективне здійснення методичної діяльності як майбутніх начальників фізичної підготовки у військових частинах;
рефлексивний	низький	низький рівень сформованості вказує на майже повну відсутність цінностей і мотивації методичної діяльності сформованість професійно важливих методичних якостей як суб'єкта фізичного виховання військовослужбовців;
	середній	демонструє зацікавленість методичною діяльністю, але в той же час їх ставлення до опанування методичних знань, недостатнє для успішної методичної діяльності; характеризує задовільну вмотивованість до проведення методичної діяльності і недостатнє розуміння її важливості;
	достатній	характеризується достатньою самостійністю та відповідальністю у прийнятті необхідних методичних рішень; визначається позитивним ставленням до методичної діяльності та вмотивованістю до неї;
	високий	чітке усвідомлення та сприйняття самого себе суб'єктом фізичного виховання військовослужбовців у військових частинах; здатність розуміти всю відповідальність за свої методичні вчинки та методичну діяльність.

Високий рівень сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки чітко визначає великий багаж їх методичних знань як загальновійськових дисциплін, так і знань у сфері фізичної культури і спорту військовослужбовців. Вказує на високий ступінь теоретичної та практичної методичної підготовленості до ведення методичної діяльності у військових частинах відповідно до посадових функцій, а також проведення методичної роботи згідно з реаліями сьогодення. Він також визначає сформованість у них необхідних професійно важливих методичних якостей, які забезпечують його успішну методичну діяльність. Цей рівень можна також відзначити творчим характером і креативністю, що реалізується шляхом вивчення сучасних методів, прийомів, засобів, а також технологій, які забезпечують успішне проведення методичної діяльності. Він характеризується стійкою вмотивованістю та цілковитим розумінням цінностей методичної культури, а також бажанням до самовдосконалення, здобуття нових і самореалізації себе як офіцера, фахівця з фізичної підготовки та методиста.

Отже, для з'ясування відповідного ступеня сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки згідно з визначеними нами критеріями необхідно провести відповідне діагностування, тобто провести оцінювання кожного методичного явища відповідно до заданої бальної шкали, а також їх відсоткового співвідношення. Це можна здійснювати шляхом проведення анкетування, опитування, тестування, спостереження, експертного опитування, виконання квазіпрофесійних завдань. Після проведення цих дослідницьких заходів виводиться середній результат щодо кожного методичного явища згідно зі таблицею 1 по кожному досліджуваному. Потім відповідні бали порівнюються зі шкалою для визначення відповідного рівня сформованості у них методичної компетентності (табл. 3). Згідно з таблицею 3 можна з'ясувати, що методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки недостатньо сформована (низький рівень), якщо відповідний рівень оцінювання становить до 25 %, середньо сформована – 26–50 %, достатньо сформована – 51–75 %, високо сформована – 76–100 %.

Отже, проаналізовано зміст основних понять науково-педагогічного дослідження – «критерій», «показник», «рівень сформованості». Визначено та охарактеризовано критерії діагностування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки відповідно до її змісту, структури та компонентів, а саме: аксіологічно-мотиваційний, інтелектуальний, методичний, психологічний і рефлексивний. Визначені критерії та показники діагностування сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки дадуть змогу достатньо повно з'ясувати її сформованість, а також дозволять нам визначити педагогічні умови для цілеспрямованого її формування в процесі професійно-педагогічної підготовки.

Шкала оцінювання рівнів сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки (бальна шкала до кожного показника окремо)

Критерії	Показники	Інструментарій оцінювання	Бали
1	2	3	4
аксіологічно-мотиваційний	фахові цінності	анкетування, тестування	100
	фахові мотиви		100
інтелектуальний	методичні знання щодо організації та реалізації методичних заходів щодо фізичної підготовки військовослужбовців у військовій частині, застосування ними сучасних методів і прийомів для покращення фізичної підготовленості особового складу	анкетування, тестування, поточна навчальна успішність	100
	фахівців із фізичної підготовки і спорту ефективно вирішувати загальновійськові завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась		100
	знання методів фізичного виховання військовослужбовців частини (підрозділу), сучасних технологій, засобів і прийомів для підвищення їх фізичної підготовленості		100
професійно-діяльний	методичні вміння та навички щодо організації та реалізації методичних заходів щодо фізичної підготовки військовослужбовців у військовому підрозділі, застосування ними сучасних методів і прийомів для покращення фізичної підготовленості особового складу	анкетування, тестування, опитування, вирішення квазіпрофесійних завдань	100
	професійно-методичні вміння та навички майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки ефективно вирішувати загальновійськові завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась		100
	здатність володіти методами фізичного виховання військовослужбовців частини (підрозділу), використовувати сучасні технології, засоби та прийоми для підвищення їх фізичної підготовленості		100
психологічний	організованість	анкетування, тестування, спостереження, психологічна діагностика	100
	комунікативність		100
	ініціативність		100
рефлексивний	відповідальність	анкетування, тестування	100
	рефлексивність		100
	фахова суб'єктність		100

Шкала оцінювання рівнів сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки

Рівні	Бали	Відсотки
Низький	0–25	0–25
Середній	26–50	26–50
Достатній	51–75	51–75
Високий	76–100	76–100

Виокремлено показники до кожного критерія та визначено 4 рівні сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки: низький, середній, достатній, високий та надана їх характеристика відповідно до кожного з вищезазначених критеріїв.

Визначення сучасного стану сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівці із фізичної підготовки в системі професійно-педагогічної підготовки в ВВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беліков І. О. Критерії та показники діагностування сформованості організаційної компетентності в майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України. Інноваційна педагогіка. 2021. № 38. С. 94–101.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ: Перун, 2005. 1728 с.
3. Вербин Н. Б. Розвиток професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління у процесі оперативно-тактичної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2019. 299 с.
4. Коновалов Д. О. Критерії та показники діагностування сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів сухопутних військ до професійної діяльності. Eurasian scientific discussions: The 8th International scientific and practical conference (29–31.08.2022. Barcelona, Spain). 2022. P. 171–177.
5. Олійник Л. В. Методика формування методичної компетентності майбутніх офіцерів військ зв'язку в процесі практичної підготовки (на прикладі загальновійськових та військово-спеціальних дисциплін): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2010. 247 с.
6. Остапенко В. С. Критерії та показники діагностування рівнів розвиненості методичної компетентності викладачів військово-спеціальних дисциплін у вищих військових навчальних закладах. Вісник Національного університету оборони України. 2013. Вип. 4 (35). С. 114–119.
7. Погребняк Д. В., Ягупов В. В., Малахов Є. В. Система критеріїв оцінювання розвиненості фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частин Збройних сил України у системі післядипломної освіти. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. 2019. Sept. VII (82). Issue 202. S. 45–51.
8. Поливанюк В. В. Критерії та показники оцінювання сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. 2021. IX (99), Issue: 252. P. 42–47.
9. Професійна освіта: словник: навч. посіб. / уклад. С. Гончаренко, та ін; за ред. Н. Ничкало. Київ: Вища школа, 2000. 380 с.
10. Самойленко Н. Ю. Розвиток методичної компетентності майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2012. 210 с.
11. Шостак Р. Г. Діагностування сформованості управлінської компетентності майбутніх начальників фізичної підготовки і спорту військової частини. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. 2021. IX (96). Issue 245. P. 54–60.
12. Ягупов В. В., Кива В. Ю. Критерії та показники діагностування розвиненості інформаційно-комунікаційної компетентності викладачів системи військової освіти. Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. Т. 71. № 3. С. 248–266.
13. Ягупов В. В., Тракалюк О. Л. Критерії та показники діагностування професійної підготовленості офіцерів оперативно-тактичної ланки управління. Вісник Національного університету оборони України. 2021. № 6 (64). С. 164–175.
14. Ягупов В. В., Яцино О. В., Тракалюк О. Л. Критерії та показники діагностування організаційно-управлінської компетентності посадових осіб кадрових органів Міністерства оборони та Збройних сил України. Військова освіта: збірник наукових праць Національного університету оборони України. 2022. № 46. С. 325–339.

REFERENCES

1. Belikov I. O. Kriteriyi ta pokazniki diagnostuvannya sformovanosti organizatsiynoyi kompetentnosti v maybutnoh fahivtsiv iz fizichnoyi kulturi i sportu Zbroynih sil Ukrayini [Criteria and indicators for diagnosing the formation of organizational competence in future specialists in physical culture and sports of the Armed Forces of Ukraine]. Innovatsiyna pedagogika. 2021. # 38. S. 94–101.
2. Velikiy tлумachniy slovnyk suchasnoyi ukrayinskoyi movi [Large interpretive dictionary of the modern Ukrainian language] / uklad. i glav. red. V. T. Busel. Kyiv: Perun, 2005. S. 1738.
3. Verbin N. B. Rozvitok profesiynoyi vitrivalosti maybutnih magistriv viyskovogo upravlinnya u protsesi operativno-taktichnoyi pidgotovki [Development of professional endurance of future masters of military management in the process of operational-tactical training]: dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Kyiv, 2019. 299 s.
4. Konovalov D. O. Kriteriyi ta pokazniki diagnostuvannya sformovanosti fizichnoyi gotovnosti maybutnikh ofitseriv suhoputnikh viysk do profesiynoyi diyalnosti [Criteria and indicators for diagnosing the formation of physical readiness of future army officers for professional activities]. Eurasian scientific

- discussions: The 8th International scientific and practical conference (29–31.08.2022. Barcelona, Spain). 2022. P. 171–177.
5. Oliynyk L. V. Metodika formuvannya metodichnoyi kompetentnosti maybutnikh ofitseriv viysk zvyazku v protsesi praktichnoyi pidgotovki (na prikladi zagalnoviyskovih ta viyskovo-spetsialnih distsiplin) [The method of forming the methodological competence of future officers of the signal forces in the process of practical training (on the example of general military and military special disciplines)]: dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.02. Kyiv, 2010. 247 s.
 6. Ostapenko V. S. Kriteriyi ta pokazniki diagnostuvannya rivniv rozvinenosti metodichnoyi kompetentnosti викладачів виyskovo-spetsialnih distsiplin u vischikh viyskovikh navchalnikh zakladakh [Criteria and indicators for diagnosing the levels of development of methodological competence of teachers of military special disciplines in higher military educational institutions]. Visnik Natsionalnogo universitetu obrony Ukraini. 2013. Vip. 4 (35). S. 114–119.
 7. Pogrebnyak D. V., Yagupov V. V., Malahov E. V. Sistema kriteriyiv otsynuyuvannya rozvinenosti fahovoyi kompetentnosti nachalnikov fizichnoyi pidgotovki i sportu viyskovikh chastin Zbroynykh sil Ukraini u sistemi pislyadiplomnoyi osviti [The system of criteria for evaluating the development of professional competence of the chiefs of physical training and sports of the military units of the Armed Forces of Ukraine in the system of postgraduate education]. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. 2019. Sept. VII (82). Issue 202. S. 45–51.
 8. Polivanyuk V. V. Kriteriyi ta pokazniki otsynuyuvannya sformovanosti profesiynoyi kompetentnosti maybutnikh fahivtsiv z fizichnoyi kulturi i sportu Zbroynykh Syl Ukrainy [Criteria and indicators for evaluating the formation of professional competence of future specialists in physical culture and sports of the Armed Forces of Ukraine]. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. 2021. IX (99). Issue 252. P. 42–47.
 9. Profesiyna osvita: slovnyk [Professional education: dictionary]: navch. posib. / uklad. S. Goncharenko ta in.; red. N. Nichkalo. Kyiv: Vyscha shkola, 2000. 380 s.
 10. Samoylenko N. Yu. Rozvytok metodichnoyi kompetentnosti maistriv virobnychoho navchannia profesiyno-tekhnichnykh navchalnikh zakladiv [Development of methodological competence of masters of industrial training of vocational and technical educational institutions]: dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Kyiv, 2012. 210 s.
 11. Shostak R. G. Diagnostuvannya sformovanosti upravlinskoyi kompetentnosti maybutnikh nachalnikov fizichnoyi pidgotovki i sportu viyskovoyi chastini [Diagnosis of the formation of managerial competence of future heads of physical training and sports of a military unit]. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. 2021. IX (96), Issue 245. S. 54–60.
 12. Yagupov V. V., Kiva V. Yu. Kriteriyi ta pokazniki diagnostuvannya rozvinenosti informatsiyno-komunikatsiynoyi kompetentnosti викладачів системи виyskovoyi osviti [Criteria and indicators for diagnosing the development of information and communication competence of teachers of the military education system]. Informatsiyi tehnologiyi i zasobi navchannya. 2019. T. 71. # 3. S. 248–266.
 13. Yagupov V. V., Trakalyuk O. L. Kriteriyi ta pokazniki diagnostuvannya profesiynoyi pidgotovlenosti ofitseriv operativno-taktichnoyi lanki upravlinnya [Criteria and indicators for diagnosing the professional training of officers of the operational-tactical link of management]. Visnik Natsionalnogo universitetu obrony Ukrainy. 2021. #6 (64). S. 164–175.
 14. Yagupov V. V., Yatsino O. V., Trakalyuk O. L. Kriteriyi ta pokaznyky dIagnostuvannya organizatsiyno-upravlinskoyi kompetentnosti posadovikh osib kadrovikh organiv Ministerstva obrony ta Zbroynykh Syl Ukrainy [Criteria and indicators for diagnosing the organizational and managerial competence of officials of personnel bodies of the Ministry of Defense and the Armed Forces of Ukraine]. Viyskova osvita: zbirnyk naukovykh prats Natsionalnogo universitetu obrony Ukrainy. 2022. #46. P. 325–339.

УДК 378.14.015.62:355/359

DOI 10.25128/2415-3605.23.1.27

ВАСИЛЬ ЯГУПОВ

<https://orcid.org/0000-0002-8956-3170>

yagupow57@ukr.net

доктор педагогічних наук, професор
Національний університет оборони України
Повітрофлотський проспект, 28, м. Київ